

Roman Ney **18 II 1931–25 VIII 2020**

W dniu 31 sierpnia 2020 r. na Cmentarzu Rakowickim z ogromnym żalem pożegnaliśmy prof. dr. hab. inż. Romana Neyę, wybitnego naukowca i nauczyciela akademickiego, znakomitego organizatora i animatora nauki. Jego wiedza i kreatywność, optymizm, pasja i wyobraźnia wywarły głęboki wpływ na jego wychowanków i kolejne pokolenia współpracowników i studentów.

Roman Ney po ukończeniu studiów w 1955 roku podjął pracę w Akademii Górniczo-Hutniczej w Katedrze Złóż Ropy Naftowej i Gazu Ziarnnego, przekształconej z jego inicjatywy w Instytut Surowców Energetycznych, z którym związany był przez długie lata bogatej kariery uczonego i nauczyciela akademickiego. W swej działalności naukowo-dydaktycznej Roman Ney był kontynuatorem wielkich tradycji kierunku naftowego w Akademii Górniczo-Hutniczej. Warto podkreślić, że początki specjalności naftowej sięgają okresu powstania Akademii i wywodzą się z kierunku geologii stosowanej, której prekursorem przed 80 laty był Karol Bohdanowicz, uczony o światowej sławie.

Priorytetowym obszarem badawczym dla prof. Romana Neyę w latach 1955–1970 było zapadlisko przedkarpackie. Poza monografiami, fundamentalnymi dla poznania budowy geologicznej i problematyki naftowej tego obszaru, opublikował on wiele znaczących prac dotyczących rozpoznania geologicznego i określenia potencjalnych stref występowania węglowodorów. Rezultatem długoletnich i dociekliwych badań w zapadlisku przedkarpackim było rozpoznanie budowy geologicznej i określenie stref z potencjalnym występowaniem pułapek złożowych. W 1956 roku opracował założenia do prac geologiczno-poszukiwawczych ropy naftowej i gazu ziemnego. Badania te pomogły w latach 1957–1974 w formułowaniu koncepcji poszukiwawczych. Doprowadziło to w 1958 roku do odkrycia we wschodniej

części zapadliska przedkarpackiego złoża gazu ziemnego Jaksmanice-Przeźmyśl o zasobach przekraczających 80 mld m³.

Do klasycznych prac geologicznych, które wywarły wpływ na dalsze kierunki badań zapadliska przedkarpackiego, należy monografia Romana Neya pt. *Rola rygla krakowskiego w geologii zapadliska przedkarpackiego i rozmieszczenie złóż ropy i gazu*, będąca jego pracą habilitacyjną. Prace badawcze nad tym tematem autor prowadził w Polsce, Słowacji, Rumunii i w Zachodniej Ukrainie. Roman Ney udowodnił istnienie wyniesionego elementu podłoża zapadliska przedkarpackiego, który w okolicy Krakowa dzieli tę jednostkę geologiczną na dwa odmienne obszary z punktu widzenia geologicznego i perspektywności naftowej. Na trwałe do skarbcza wiedzy geologicznej weszła zdefiniowana przez Romana Neya tzw. jednostka stebnicka. Roman Ney, analizując problematykę poszukiwań we wschodniej części zapadliska na podstawie naukowo udokumentowanych tez poszukiwawczych, postulował poszukiwanie złóż w utworach tortonu i dolnego sarmatu basenu zewnętrznego, w którym mogły być akumulowane węglowodory w pułapkach związanych z dyslokacjami lub w strukturach obiekających grzbiety podłoża. Trafnie przewidywał możliwości akumulacji złóż węglowodorów w utworach cenomanu i malmu, jak również w utworach miocenu autochtonicznego w strefie nasunięcia karpackiego.

Katedra, Instytut i Zakład Surowców Energetycznych przez całą swoją historię pozostawały jedyną placówką naukowo-badawczą i dydaktyczną w Polsce kształcąca geologów naftowych, a także specjalistów z zakresu ochrony środowiska dla przemysłu naftowego i geotermii. Prof. Roman Ney w ostatnich kilkudziesięciu latach pełnił kluczową rolę w ukierunkowywaniu procesu badawczego i dydaktycznego. Systematyczne kształcenie geologów naftowych i dopływ z AGH wykwalifikowanych specjalistów do przemysłu naftowego stanowiły podstawę sukcesów poszukiwawczych. Absolwenci sekcji naftowej byli odkrywcami i współodkrywcami wszystkich polskich złóż ropy naftowej i gazu ziemnego na lądzie i na Morzu Bałtyckim, a także w wielu basenach naftowych świata.

Roman Ney stworzył pod koniec lat osiemdziesiątych i na początku lat dziewięćdziesiątych warunki organizacyjne i finansowe, dzięki którym Instytut i Zakład Surowców Energetycznych przeobraziły się w nowoczesną placówkę badawczą i dydaktyczną z jednym z najnowocześniejszych na świecie laboratoriów geochemii naftowej i ośrodkiem obliczeniowym i interpretacyjnym w zakresie geologii i geofizyki naftowej. Pozwoliło to na przeorientowanie rutynowej koncepcji antyklinalnej teorii poszukiwawczej w nowoczesną metodę geodynamiki naftowej z wymiarowaniem procesów ropotwórczych metodami geochemii naftowej i procesów złożotwórczych, informatycznymi programami zależności migracji od czasu formowania pułapek złożowych

warunków zachowania ich trwałości we współczesnym układzie strukturalnym jednostek tektonicznych.

W latach siedemdziesiątych, w nawiązaniu do teorii tektoniki płyt, przedstawił ze współpracownikami nowe w polskiej geologii poglądy na węglębną budowę Karpat i roli w niej Pienińskiego Pasa Skałkowego. Wykazał teoretyczne możliwości występowania wód geotermalnych na Podhalu. Dało to podstawę w latach późniejszych do zaprojektowania wierceń i stwierdzenia zasobów wód o temperaturach przekraczających 90°C. W efekcie powstał na Podhalu pierwszy w Polsce zakład ciepłowniczy oparty na energii podziemnych wód geotermalnych.

W latach późniejszych w Instytucie Geofizyki Stosowanej i Geologii Naftowej AGH inspirował rozwój nowych kierunków badawczych, w tym kompleksowych metod interpretacji struktur węglębnych. Inicjował badania integrujące metody geologiczne i geofizyczne, co pozwoliło na znacznie wierniejszą rekonstrukcję historii geologicznej basenów sedymentacyjno-strukturalnych i w rezultacie miało wpływ na efektywność poszukiwań surowcowych. Wyrazem nowego kierunku były publikacje, które wniosły nowe spojrzenie na budowę geologiczną Polski.

W drugiej połowie lat siedemdziesiątych Roman Ney współpracował ze specjalistami z zakresu magnetyki i grawimetrii. Prowadził wspólne badania i interpretacje oraz ustalał związki pomiędzy anomaliami grawimetrycznymi a miąższością skorupy ziemskiej wzdłuż VII profilu międzynarodowego. Rezultaty ich obserwacji i interpretacji weszły do historii światowych badań geofizycznych.

Interdyscyplinarny kierunek badawczy kontynuował Roman Ney na obszarze Lubelszczyzny. Badania dotyczyły naftowej problematyki poszukiwawczej i perspektyw rozwoju bazy surowcowej węgla kamiennego.

Profesor zainicjował w latach osiemdziesiątych wraz z prof. Julianem Sokołowskim, absolwentem AGH, badania nad występowaniem w Polsce energii geotermalnej. Utworzył wówczas Zakład Geotermii w Instytucie Surowców Energetycznych AGH, kierowany przez prof. W. Góreckiego, który rozwijał badania nad prawidłowościami występowania wód geotermalnych w basenach sedymentacyjnych Polski. Profesor był liderem i współautorem projektów wykorzystania wód i energii geotermalnej dla celów ciepłowniczych, rolniczych, ogrodniczych, technologicznych, balneologicznych i rekreacyjnych. Inicjator budowy pilotowo-doświadczalnych Zakładów Geotermalnych na Niżu Polskim i w Niece Podhalańskiej.

Od 1976 roku rozwinął badania nad optymalizacją wykorzystania złóż węgla. Wyniki tych badań pozwoliły na usystematyzowanie gospodarki zasobami w górnictwie węglowym. Opracował cały szereg ekspertyz i opinii, które miały wpływ na kształt restrukturyzacji sektora paliwowo-energetycznego w Polsce.

Prof. Roman Ney opracował podstawy teoretyczne i stworzył szkołę naukową z zakresu optymalizacji gospodarki surowcami mineralnymi. Był inicjatorem powołania Komitetu Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN i kwartalnika „Gospodarka Surowcami Mineralnymi i Energią”. Stworzył także Centrum Podstawowych Problemów Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, aktualnie przekształcone w Instytut. Był autorem fundamentalnych prac związanych z restrukturyzacją kompleksu paliwowo-energetycznego i dostosowania go do systemu rynkowego oraz konkurencyjności na rynku krajowym i rynkach zagranicznych.

W publikacjach zwracał szczególną uwagę na anachroniczną w Polsce strukturę energii pierwotnej w stosunku do krajów rozwiniętych, co powoduje duże zanieczyszczenie środowiska, większą energochłonność PKB i relatywnie niższy komfort życia mieszkańców w stosunku do państw uprzemysłowionych.

Podkreślał potrzebę weryfikacji „Założeń polityki energetycznej Polski do 2020 roku”. Przedstawiał koncepcję, w której zapotrzebowanie na energię pierwotną i jej strukturę powinno być optymalizowane czynnikami ekonomicznymi, wymaganiami ochrony środowiska i pełnym zachowaniem bezpieczeństwa energetycznego. Od wielu lat postulował dywersyfikację dostaw surowców energetycznych do Polski, a szczególnie gazu ziemnego. Tradycją kierunku naftowego oraz innych kierunków rozwijanych przez prof. Romana Neyę, związanych z energetyką geotermalną, gospodarką surowcami mineralnymi i energią oraz polityką energetyczną było prowadzenie przez Profesora równoległe zajęć dydaktycznych z pracami badawczymi o rozległej tematyce, co umożliwiło przybliżenie studentom aktualnej wiedzy.

Rektor Akademii Górniczo-Hutniczej w latach 1972–1975 i 1979–1981 oraz Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania – 2004–2009.

Prof. Roman Ney w 1989 roku został powołany na członka czynnego PAU. Członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk. Otrzymał wiele wyróżnień, odznaczeń i nagród. Wymieńmy tylko niektóre z nich: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski i Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, francuskie odznaczenie państwowe za wybitne osiągnięcia naukowe – Order Palm Akademickich. W 1988 roku został uhonorowany tytułem doktora honoris causa Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie. W 2005 roku Akademia Górniczo-Hutnicza przyznała prof. Romanowi Neyowi tytuł doktora honoris causa za wybitne osiągnięcia w dziedzinie geologii naftowej i geotermii, stworzenie podstaw teoretycznych i szkoły w zakresie gospodarki surowcami mineralnymi i energią oraz wielkie zasługi dla rozwoju macierzystej Alma Mater.

Na szczególne podkreślenie zasługuje umiejętność prof. Romana Neyę stwarzania właściwej atmosfery pracy, partnerskiego stosunku do współpracowników i studentów. Był to ważny element procesu dydaktycznego

realizowanego przez Profesora i jego współpracowników. Stwarzał atmosferę otwartości, życzliwości i partnerstwa, co wyzwalało w studentach kreatywność, rzetelność i optymizm, niezbędny w ich życiu zawodowym. Był otwarty na nowe pomysły, koncepcje i idee. Był mu obcy dogmatyzm i uprzedzenie do ludzi. Taką filozofię nauczania kreował prof. Roman Ney. Był to niewątpliwie jeden z elementów sukcesów jego wychowanków, absolwentów Akademii Górniczo-Hutniczej, w odkrywaniu i dokumentowaniu złóż węglowodorów, jak i powodzenia w innych kierunkach działalności zawodowej.

Drogi Profesorze!

Pożegnali Cię na drodze do niebiańskiej podróży Twój przyjaciele, wychowankowie, współpracownicy i studenci. Na zawsze zostaniesz w naszej pamięci i w naszych sercach. Żegnaj!

Wojciech Górecki